

sempozyum

KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI VE ÜNİVERSİTEMİZ İŞBİRLİĞİYLE SOSYAL BİLİMLERDE SÜRELİ YAYINLAR ve BİLĞİ TEKNOLOJİLERİ SEMPOZYUMU

bilig / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi'nin Kültür ve Turizm Bakanlığı ile birlikte, 02.04.2005'te Ankara/Milli Kütüphane Konferans Salonunda gerçekleştireceği bu sempozyumla ilgili olarak, düzenleme komitesi başkanı ve derginin editörü, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Osman HORATA** ile görüştük:

Ayhaber: Öncelikle, sempozyumun düzenleniş amacı hakkında bilgi verebilir misiniz?

- Bilim ve kültür hayatının içindeki birçok insan gibi, şu sorular zaman zaman bizlerin de zihnini meşgul etmektedir: 21. yüzyılda bilimsel iletişimin ve bilimsel yayıncılığın ufukları nelerdir? Ülkeler arasında, bilim-teknoloji politikalarını ve alt yapılarını geliştirme konusunda küresel bir yarışın yaşandığı çağımızda, ülkemizdeki çalışmalar hangi düzeydedir? Türk bilim hayatındaki birikimi, bilim dünyasının ve gelecek kuşakların hizmetine uluslar arası standartlarda nasıl sunabiliriz? Bu vb. sorulara cevap arama işteğimiz, bizi böyle bir sempozyum düzenlemeye yöneltti. Sempozyumumuzda, ülkemizin bilim politikalarında kendisine yeterli yer bulamayan sosyal bilimlere öne çıkmakla birlikte, burada amacın bütünüyle bilim hayatı olduğunu herhâlde belirtmeye gerek yoktur.

Ayhaber: Sempozyumda sunulacak olan bildiriler ve katılımcılar hakkında bilgi verebilir misiniz?

- Düzenleme kurulu olarak, öncelikle temel problemi ve bu temel probleme bağlı konu başlıklarını belirledik. Daha sonra da bu konuları, bir günlük sempozyumda bütün yönleriyle değerlendirebilecek yetkin isimlere ulaşmaya çalıştık. Ele alınacak konuların satır başlarını şöylece sıralayabiliriz: Türkiye'deki bilim ve teknoloji politikalarında sosyal bilimlerin yeri, bilimsel iletişimde yeni eğilimler, bilgiye erişim ortamları ve ülke gerçeklerimiz, sosyal bilimlerde süreli yayınlar, ulusal dizin ve atıf sistemi, bilim etiği, hakemlik, bilişim hukuku, süreli yayınlarda yayın dili sorunu vb...

Ayhaber: Görebildiğimiz kadarıyla konular "bilgi" kavramı etrafında odaklaşmaktadır. Bilgi teknolojile-

ri kavramını da okuyucularımız için biraz açabilir misiniz?

- Evet, toplumların kaderini belirleyen en önemli öğenin bilgi olduğu bir süreci yaşıyoruz. Kitle iletişim alanındaki baş döndürücü gelişmeler, dijital kültürü toplum hayatında en belirleyici faktör hâline getirmiştir. Çağımızda, fiziki emek ve teknolojiye dayalı bir toplum yapısından, bilgisayar teknolojilerine ve zihni emeğe dayalı bir toplum yapısına doğru geçilmektedir. Bilgi toplumu olmak için, her eve bilgisayar ve her yere interneti ulaştırmak yetmiyor. Burada asıl olan bilgidir, bu da insan demektir.

"Bilgi teknolojileri" (information technology) kavramıyla tanışmamız ise 80-90'lı yıllara rastlar. Daha sonra iletişim de işin içine girince, bu kavram "information and communications" yani "bilgi ve iletişim teknolojileri" hâlini aldı. Günümüzde, hem bilgi hem de iletişimi kapsayan bilişim kavramı yaygınlaşmaya başlamakla birlikte; bilgi kavramı da eşdeğerde kullanılmaktadır. Bilgi teknolojileri, bilgisayar ve bilgisayar ağları ile iletişim araçları yani televizyon, internet vb. kapsamaktadır. Çağımızda, üretilen bilgiyle toplumu en yüksek düzeyde bir potada buluşturmak, bilgiyi bir girdi olarak toplumun hizmetine dönüştürebilmek en önemli hedefdir. Birkaç yüz veya birkaç bin kişiye ulaşabilen bir bilgi, küreselleşme sürecinde fazla bir anlam ifade etmemektedir. Gelişmiş ülkelerde, bilgiye elektronik ortamda erişimi sağlamak amacıyla hazırlanmış birçok dizinler/veri tabanları vardır. Son yıllarda, kütüphaneler de bütün içeriğiyle elektronik ortama aktarılmaya başlanmıştır (Oxford Üniversitesi Kütüphanesi gibi). Ülkemizde ise, bilim hayatımızı uluslar arası standartlara çıkar-

Çağımızda, üretilen bilgiyle toplumu en yüksek düzeyde bir potada buluşturmak, bilgiyi bir girdi olarak toplumun hizmetine dönüştürebilmek en önemli hedeftir.

mak yerine, bilim adamlarını yabancı dille ve yabancı ülkelerde yayın yapmaya yöneltme eğilimi yaygınlaşmakta, bu ise problemlerimize bir çözüm getirmemektedir.

Ayhaber: Ülkemizde bu konuda yeterli olmamakla birlikte bazı çalışmaların yapıldığını söylediniz. Yapılan bu çalışmalar hakkında bilgi verebilir misiniz?

- Evet, bugüne kadar ülkemizde bu konuda önemli adımlar atılmış ve gerekli kurumlar oluşturulmuş. Fakat geçen süre içinde bu kurumlar, kaynak yetersizliği, alt yapı yetersizliği gibi sorunlar sebebiyle, işlevlerini tam olarak yerine getirememiş ve yeni kurum arayışlarına gidilmiştir. Tübitak-Türdok/Türkiye Bilimsel ve Teknik Dokümantasyon Merkezi (1967), Yükseköğretim Kurumu Dokümantasyon ve Uluslar Arası Bilgi Tarama Merkezi (1984), Tübitak-Ulakbim/Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (1996). Bunlar bu konuyla ilgili ilk akla gelen kurumlar. Fakat bunlar içinde bugün faaliyetini devam ettiren sadece Ulakbim'dir. Bu kurumların amacı, bilgi ve belge hizmeti sunmak ve bilgiye elektronik ortamda daha kolay ve etkin şekilde erişimi sağlamaktır. Fakat bu hedefin tam anlamıyla gerçekleştirilemediği herkesin malumudur. Yapılan çalışmalar da, daha çok yurt içindeki bilgiden ziyade yurt dışındaki bilgilere, veri tabanlarına ulaşmaya dönüktür. Kurumların sayısını çoğaltmaktan ziyade, bu çalışmalarını dağınıklığından kurtaracak, ülke kaynaklarını en verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayacak bir sistemi bulmamız gerekmektedir. Bu konuda karşılaşılan problemlerin ve geleceğe dönük hedeflerin tartışılmaya başlanması ise, 2000'li yıllardan sonraya rastlamaktadır. Bu konuda en faal bilim dalı da sağlık bilimleridir.

Ayhaber: Biraz da ülkemizdeki indeksleme çalışmaları hakkında durabilir misiniz?

- Bibliyografya çalışmalarını bir kenara bırakırsak, ülkemizdeki indeks çalışmaları da yakın zamanlarda başlamıştır. Bu konuda da yukarıda belirttiğimiz gibi sağlık bilimleri öncülük etmektedir. Tübitak bünyesinde, 1995'te *Türk Tıp Dizini*'ni yayımlanmaya başlamıştır. Bunu, *Mühendislik, Temel Bilimler, Tarım, Veteriner ve Biyoloji Bilimleri* takip etmiştir. Ulakbim, en son olarak 2004 ortasında da *Sosyal Bilimler Veri Tabanını* devreye sokmuştur. Sadece sınırlı sayıda dergileri ve onların son birkaç yıllık sayılarını kapsayan bu çalışmalar beklentileri karşı-

lamaktan uzaktır. Ülkemizde atıf sistemine dönük yapılmış bir çalışma ise yoktur. Bu konudaki en yetkin kurum ABD'de 1958'de kurulan ISI'dır. Dünyadaki en önemli ve yüksek etkiye sahip araştırmaları toplama amacını taşıyan bu atıf indeksleri, 16.000 civarında dergi ve kitabı kapsamaktadır. İçeriği de sürekli değişmektedir.

Ayhaber: Son olarak, geleceğe dönük beklentilerinizi, düşüncelerinizi okuyucularımızla paylaşabilir misiniz?

- Bu vb. soruların cevabını elbette sempozyumda bulacaksınız. Ülke olarak teknoloji üretimi konusunda gelişmiş ülkelerle bir rekabet edebilme şansımızın olmadığını hepimiz biliyoruz. Buna karşılık büyük bir kültürel birikime, tarihi geçmişe sahip bir milletiz. Bu birikimi, bilgiye dönüştürerek bu yarışta kendimize bir yer bulabileceğimizi düşünüyorum. Bir sosyal bilimci olarak, millî dizin ve atıf sisteminin ülkemizdeki bilim hayatının kalitesinin yükselmesi ve Türk bilim hayatındaki birikimin uluslar arası platformlara taşınması konusunda çok önemli bir misyon üstleneceğini düşünüyorum. Öncelikle, çok zengin tarihi ve kültürel birikimimizle ilgili veri tabanları oluşturmak zorundayız. Yoksa, kendimizle ilgili çarpıtılmış/kirlendirilmiş bilgilerden kurtulmamız mümkün olmayacaktır. Tabii burada yayıncılık dünyasının durumunu ve telif hakları konusunu da göz ardı etmememiz gerekmektedir. Türk tarihi, Türk edebiyatı ve Türk diliyle ilgili bilgilere, araştırmacılar için kendi indekslerimizden değil de başka ülkelerdeki indekslerden ulaşın? ISI kapsamındaki dergileri, atıflarına göre A,B,C gibi gruplandırırken kendi dergilerimizle ilgili için böyle bir sistem oluşturuyoruz? Ahmet Yesevi Üniversitesi içerisinde de, Türk dünyasıyla ilgili yüksek düzeydeki bilgileri toplayacak bir veri tabanı, bir indeks sistemi oluşturmak, onun misyonuna uygun düşmez mi? Sempozyumumuz, bu konuların icraata dökülmesine, hiç olmazsa ülke gündemine taşınmasına küçük de olsa bir katkıda bulunabilirse amacına ulaşmış olacaktır.

horata@hacettepe.edu.tr